

ԱՊՐԻԼԻ 24՝ ՆԱՅՈՑ ԵՂԵՌՆԻ ԶՈՏԵՐԻ ՆԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

Ապրիլի 24-ի առավոտյան Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ Ծայրագույն Պարբիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ուղեկցությամբ թեմակալ առաջնորդների եւ Մայր Աթոռի միաբանների այցելեց Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիր՝ հարգանքի փոփոխ մատուցելու բյուրավոր հայ նահապետների հիշատակին:

Հուշահամալիրում Ամենայն Հայոց Հայրապետը եւ ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանը ծաղկեպսակներ զերեղեցին, ապա Նորին Սրբության նախագահությամբ եւ ՀՀ Նախագահի եւ հայոց պետական ավագանու ներկայությամբ կարարվեց հոգեհանգստյան արարողություն:

Նույն օրը Մայր Աթոռի Միածնաէջ Սուրբ Տաճարում մատուցվեց Ս. Պարարագ: Պարարագիչն էր Մայր Աթոռի միաբան Տ. Արարիկ եպիսկոպոս Տիգրանյանը: Արարողության ընթացքում օրվա խորհրդի մասին Ամենայն Հայոց Հայրապետն աշխարհասփյուռ հայ ժողովրդին հղեց իր պարզամը:

Ս. Պարարագի ավարտին Մայր Տաճարի հարեւանությամբ ի հիշատակ 1915 թ. Հայոց Եղեռնի նահապետների կանգնեցված Աղոթքի եւ ուխտի խաչքարի մոտ կարարվեց հոգեհանգիստ:

ՄԱՅՐ ԱԹ-ՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾԻՆ
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՐԳ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՆԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԲԱՔՎՈՒՄ ՄԱՍՆԱԿՅԵՅ ԿՐՈՆԱԴԵՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՇՈՒԹՅԱՆ ԳԱԳԱԹ-ՆԱԺՈՂՈՎԻՆ

Ապրիլի 26-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ Ծայրագույն Պարբիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շքախմբի ուղեկցությամբ ժամանեց Ադրբեջանի մայրաքաղաք Բաքու՝ մասնակցելու Բաքվում գումարված կրոնապետների համաշխարհային գագաթնաժողովին՝ նվիրված կրոնների եւ ավանդական արժեքների վրա համաշխարհայնացման ազդեցության խնդիրներին:

Այցի ընթացքին Նորին Սրբությանն ուղեկցում են Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միջնեղեցական հարաբերությունների բաժնի պարասխանաբար Տ. Եզնիկ արքեպիսկոպոս Պարբուսյանը, միջնեղեցական հարաբերությունների գրասենյակի փոխնախագահ Տ. Նովակիմ եպիսկոպոս Մանուկյանը, Մայր Աթոռի փոխկարգավարական համակարգի փոխնախագահ Տ. Վահրամ քահանա Մելիքյանը: Համաժողովին մասնակցում է նաեւ ԱՄՆ Արևելյան թեմի միջնեղեցական հարաբերությունների պարասխանաբար Տ. Վիգեն արքեպիսկոպոս Ալբազյանը՝ որպես ԱՄՆ եկեղեցիների ազգային խորհրդի նախագահ:

Ժամանումից հետո Նորին Սրբությունը մեկնեց «Գյուլիստան» պալատ, ուր փոխնախագահ Տ. Վահրամ քահանայի պաշտոնական բացումը: Բացման արարողությանն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր խոսքն ուղղեց ներկաներին:

Նորին Սրբությունը, հանուն Հայ Եկեղեցու և աշխարհասփյուռ հայ ժողովրդի ողջունելով համաժողովի մասնակիցներին՝ արդյունավետ աշխատանք մաղթեց համագումարին:

«Գոհություն ենք մարտցում Տիրոջը, որ բարի կամքի վկայությամբ Մենք՝ կրոնական առաջնորդներս, համախմբվել ենք միասնաբար խորհելու և համագործակցության ուղիներ փնտրելու արդի աշխարհում հոգևոր արժեքների պահպանությանն ու ամրապնդմանն ի խնդիր և սիրո, համերաշխության ու համագործակցության մեր կոչն ուղղելու մեր ժողովուրդներին և ողջ աշխարհին՝ հանուն մարդկությանը հուզող ներկա կյանքի մարտահրավերների և հիմնախնդիրների հաղթահարման:

Ողջունելի է նախաձեռնությունը գազաթնաժողովում քննարկելու համաշխարհայնացման, կրոնի, ավանդական արժեքների վերաբերյալ հարցերը, և այս շրջանակներում անդրադառնալու մշակույթների և կրոնների երկխոսության, ինչպես և՛ աշխարհի արդար ու խաղաղ ընթացքը խթանող վրանգները հաղթահարելու խնդիրներին: Մեր սրբազան պարտականությունն է ամեն ջանք, ուժ և եռանդ բերել պատերազմների և ահաբեկչությունների դադարեցման, աղքատության և դրանից բխող սոցիալական խնդիրների վերացման ուղղությամբ՝ հանուն մարդկության ապահով, բարօր ու խաղաղ կյանքի, ինչը կամենում է նաև Աստված, որովհետև, ինչպես Սուրբ Գրքն է ասում, «Աստված խոսվության Աստվածը չէ, այլ՝ խաղաղության» (Ա Կորնթ. ԺԴ 33)», -նշեց Նորին Սրբությունն իր խոսքում:

Խոսելով համաշխարհայնացման վրանգների մասին՝ Վեհափառ Հայրապետ ասաց. «Մեր օրերում շարունակ առավել մեծ շրջագիծ ընդգրկող հաղորդակցության և համագործակցության գործընթացները բաղաբաղական, փոփոխական, գիտարևելամիտական, կրթամշակութային ու այլ ասպարեզներում և ժողովուրդների մեջ մշտապես սերտացող առնչություններն ու կապերը, ցավոք, դեռ չեն գծագրում հեռանկարը այնպիսի աշխարհի, ուր թագավորում է մարդասիրությունը, արդարությունը, աստվածադիր պարվիրանն ու օրենքը, ուր գերագույն արժեք է մարդը, և հարգվում է նրա իրավունքը: Այսօր համընդհանուր միասնագործություն են փնտրող գիտական փորձարկումների, մթնոլորտային արդարանքների արդյունքում առաջ եկող կլիմայական և բնապահպանական խնդիրները, որ վկայում են արարչաստեղծ աշխարհի հանդեպ մարդկային հարգանքի և հոգածության պակասի մասին: Բազմաճյուղ մարդկանց ապահովությունն ու կյանքը վրանգում են ահաբեկչությունը, միջպետական և տարածաշրջանային հակամարտությունները, ազգամիջյան բախումները: Նավեյալ սպառնալիքներ են սպեղծում փրկելիավական սաղարանները և կրոնական գործունի շահարկումը՝ խեղաթուրված փաստերով և հավաքացյալների կրոնական գիտակցության խթանումով առավել բորբոքելով աղերների և բախումների կրակը և առիթ ծառայում մշակութային արժեքների ոչնչացման համար: Համաշխարհայնացման ընթացքներում առաջ են գալիս կրոնական և մշակութային ավանդական արժեքների համահարթեցման վրանգները, որոնք սպառնում են ազգային ինքնություններին, մարդկանց հոգևոր կերպվածքին, ընդհանրիկ ավանդական սրբագործված ընկալումներին, աճող սերնդի բարոյականության անաղարտությանը:

Մենք հավատում ենք աշխարհում առկա խնդիրների դիմագրավմանը, մարդկության բարօրությանն ու բարգավաճմանն ուղղված կրոնների և մշակույթների երկխոսությանը: Բոլոր ժողովուրդների համար՝ ազգային առանձնահատկություններով ու ավանդույթներով

հանդերձ, ընդհանուր են մարդասիրության, ազնվության ու արդարության արժեքները, ընդհանուր է խաղաղ, ազատ ու երջանիկ կյանքի ձգտումը: Ո՞ր մշակույթում չեն գովերգված հարգանքը, սերն ու աջակցությունը միմյանց հանդեպ, և ո՞ր մշակույթում գնահատված ու մեծարված չեն ազնիվն ու առաքինին, մարդկանց համար բարիք գործողները: Մեր՝ հոգևոր առաջնորդներին և Աստծո Խոսքի բոլոր սպասավորների առաքելությունն է մեր ժողովուրդներին համամարդկային այդ արժեքների մեջ ամրացնելը, հավաքելի մեջ գորացնելը, աստվածահաճո ուղիներով առաջնորդելը, որպեսզի այս աշխարհում երկնապարզի բարին ու բարիքը առարանան, առաքյալի խոսքի համաձայն՝ «որպեսզի գործության գերազանցությունը Աստծուց լինի և ոչ մեզնից» (Բ Կորնթ. Դ 7), քանզի համերաշխության, խաղաղության ու բարօրության համար մարդկային ջանքերը ունայն պիտի լինեն առանց աստվածային գորակցության»:

Իր խոսքում Ամենայն Հայոց Հայրապետն անդրադարձավ նաև Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման գործընթացին՝ մեծապես կարևորելով խնդրի խաղաղ կարգավորմանն ուղղված բոլոր ջանքերը: «Գրավելով Բաքվում՝ Մենք այսօր փառք ու գոհություն ենք մաքուր Բարձրյալին, որ շարունակվում են ջանքերը խաղաղ կարգավորման առաջնորդելու համար Ղարաբաղյան հակամարտությունը: Այս ուղղությամբ հարկ է կարևորությամբ ու գնահատանքով նշել ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համաձայնագահ երկրների կողմից հերետոդական փարվող աշխատանքները: Մենք գոհունակությամբ ենք անդրադառնում նաև հարցի հանգուցալուծմանն ի խնդիր Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու՝ ի սկզբանե ներդրած միջնորդական ջանքերին: Մեր երկրների իշխանությունները հանրապետությունների նախագահների բարձր մակարդակով նույնպես շարունակում են բանակցային գործընթացը: Ուրախ ենք նաև, որ շփումներ կան, և երկխոսություն է իրականացվում մեր երկու երկրների քաղաքացիական և հասարակական կառույցների ներկայացուցիչների մակարդակով, որի շրջանակում իրակացվում են ֆիլմերի համադրող նկարահանումներ, երիտասարդական, սպորտային ծրագրեր: Լիաժույս ենք, որ ջանքերը պիտի շարունակվեն, որպեսզի հարցի վերջնական կարգավորումը նույնպես ընթանա բացառապես խաղաղ ուղիներով՝ խնդրահարույց հարցերը վճռելով միջազգային օրենքներին ու չափանիշներին համահունչ և համապատասխան ժողովուրդների իրավունքների նորմերին: Մենք՝ որպես Հայրապետ Ամենայն Հայոց, կարևոր ենք նկատում Կովկասի մուսուլմանների վարչության նախագահ Շեյխ Ուլ Բալամ Ալլահշուքուր Փաշա Զադեի հետ հարցի լուծմանն ի խնդիր մեր ջանքերի ու գործունեության շարունակումը: Մեր պարտականությունն է հորդորել մեր ժողովուրդներին, աջակցել մեր պետությունների նախագահներին՝ խաղաղությամբ ընթանալու դեպի առկա խնդիրների լուծում և հարցի վերջնական կարգավորում: Մենք հույս ունենք, որ Կովկասյան փարածաշրջանում առկա մարտահրավերների հաղթահարման և խաղաղ ու սրելոճագործ կյանքի ապահովության համար համընդհանուր ջանքերը պիտի պսակվեն ցանկալի արդյունքներով, և հայ ու ադրբեջանցի ժողովուրդների համերաշխ կյանքի ու համագործակցության փորձառությունը վերստին պիտի վերընձյուղվի խաղաղության շիվերով: Մենք աղոթում ենք՝ քրեական այն գեղեցիկ օրը, երբ բաց կլինեն բոլոր փակ սահմանները փարածաշրջանում և ազատ՝ քրեաշարժը մարդկանց, ինչպես ժամանակին Մենք առիթ ենք ունեցել այցելել Բաքու և կարճաժամկետ ծառայություն մաքուրցել հայկական

եկեղեցում: Նավարարին մնանք Քրիստոսի առաքյալի պարվիրանին, որը նաև կոչ է ուղղված ողջ մարդկությանը. «Խաղաղությունն արևը, և խաղաղության ու սիրո Աստվածը թող լինի ձեզ հետ» (Բ Կորնթ. ԺԳ 11):

Խոսքի ավարտին Նորին Սրբությունը հրավեր ուղղեց կազմակերպիչներին կրոնականների հաջորդ գագաթնաժողովը գումարելու՝ Նայասարանում՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում: Վեհափառ Նայրապետը նաև հրավիրեց Կովկասի մուսուլմանների վարչության նախագահ Շեյխ Ուլ Իսլամ Ալլահշուքյուր Փաշա Զադեին այցելելու Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին:

Այնուհետև քննարկվեցին Կաթողիկոսի առաջնորդների եռակողմ հանդիպում՝ մասնակցությամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պապրիարք և Ամենայն Նայոց Կաթողիկոսի, Մոսկվայի և Նամայն Ռուսիո Պապրիարք Կիրիլ Ա-ի և Կովկասի մահմեդականների վարչության նախագահ Շեյխ Ուլ Իսլամ Ալլահշուքյուր Փաշա Զադեի:

Տանդիպմանը քննարկվեցին Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությանն առնչված հարցեր:

Տանդիպման ավարտին Ամենայն Նայոց Կաթողիկոսը, Մոսկվայի և Նամայն Ռուսիո Պապրիարքը և Կովկասի մուսուլմանների վարչության նախագահը սրբորազրեցին համաքրեկ հայտարարություն:

Նայտարարության մեջ ասվում է.

«Նամուն Ամենագոր Արարչի, ի կարարումն մեր ժողովուրդների խաղաղության, բարօրության և երջանկության նվիրական երազանքների, մենք՝ աղբյուրանցի և հայ ժողովուրդների հոգևոր առաջնորդներս, Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու հովվապետ Նորին Սրբություն Կիրիլ Պապրիարքի բարձր միջնորդությամբ հանդիպեցինք Բաքվում՝ հավասարելու մեր հարգանքը միմյանց հանդեպ և քննարկելու մեր ժողովուրդների ու պետությունների միջև ճշմարիտ խաղաղության և համաձայնության ձեռքբերման համար անհրաժեշտ միջոցառումները:

Դիտարկելով այս հանդիպումը որպես խաղաղարարական երկխոսության ծավալում Նայ Առաքելական Եկեղեցու և Կովկասի մահմեդականների վարչության միջև՝ սկիզբ առած Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու միջնորդությամբ 1988 թ., հավարարին նախորդ հայտարարությունների ոգուն, մենք հույս ունենք հետագայում եւս աջակցել մեր ժողովուրդների խաղաղ համագոյակցության սկզբունքների առաջընթացին և փոխընդունելի որոշումների մշակմանը՝ բացառապես բանակցային ճանապարհով: Ուրախալի է վկայել, որ նման ձեռագրով հանդիպումները քիչ չեն նպաստել Ղարաբաղյան խնդրով սկզբնավորված հայ-աղբյուրանական զինված հակամարտության դադարեցմանը: Այս հանդիպումները, անկասկած, օգնել են, խուսափել հակամարտությունը միջկրոնական դիմակայության վերածվելուց:

Այսօր հարկապես կարևոր ենք համարում համագործակցության հոգևոր կողմնորոշիչներին հետևելը՝ մեր ժողովուրդների միջև առկա խորթությունը հաղթահարելու համար: Կրոնի ուժը, որ կոչում է բարու, խաղաղության, կարեկցանքի, համբերության, պիտի դառնա հաշտեցման գործուն: Նավարում ենք, որ մեր համաքրեկ ջանքերը կնպաստեն հաղթահարելու ազգամիջյան թշնամությունը: Կենսականորեն անհրաժեշտ է թույլ չտալ ռազմական

ճանապարհով վիճահարույց հարցերի լուծման վերադարձը: Մեր խաղաղարարական ջանքերով պետք է ստարաք կանգնենք մարդկանց՝ ներկայիս բաժանումների, պարսկերի և թշնամության վերացման հույսերին, քանզի պարերագմը, եթե այն շարունակես, ավարտ չի ունենա:

Մենք ստարարում ենք հակամարտության կարգավորմանն ուղղված միջազգային ջանքերը: Խաղաղության և բարիդրացիության հասնելու համար անհրաժեշտ է ընդլայնել շփումները՝ վստահության ամրապնդման նպատակով: Կայուն խաղաղությունը հնարավոր է միայն բարի կամքի և անկեղծ մրադրությունների առկայության պարագայում: Ստարաք կանգնելով Ադրբեջանի և Ղազախստանի նախագահների ջանքերին՝ մենք մրադիր ենք աջակցել նրանց ձգտումներին: Այս կապակցությամբ կարևոր ենք համարում հոգևոր առաջնորդների միջև ուղիղ երկխոսության շարունակումը՝ նպատակ ունենալով նպաստել հակամարտության հանգուցալուծմանը, ինչը հնարավորություն կտա մարդկանց վերադառնալու այն վայրերը, որտեղից նրանք բռնվել են պարերագմի պարճառով: Մենք ողջունում ենք կողմերի բարի կամքը՝ գերիների ազատ արձակումը, և կոչ ենք անում ինչպես քաղաքական, այնպես և կրոնական գործիչներին ակտիվացնել ջանքերն այս ազնիվ և մարդասիրական գործընթացում: Մեզանից յուրաքանչյուրը պետք է ցույց տա, որ բարի գործերը, ծառայումը գթասրտությանը, նվիրումը խաղաղությանն ու արդարությանը կարող են անել ավելին, քան ռազմական հակամարտությունը: Մենք դարապարտում ենք վանդալիզմի ակտերը և կարևոր ենք համարում մեր ժողովուրդների կրոնական հուշարձանների և սրբությունների պահպանումը:

Խաղաղության և համաձայնության հասնելու ճանապարհը դյուրին չէ, պահանջում է մեծ ջանքեր և հզոր կամք: Սակայն մենք ունենք հաջողության հասնելու ջերմ հույսեր և, համարելով մեր ջանքերը, հույս ունենք հաղթահարելու խորթացումը և կանխակալությունները: Պարասխանալությունն ու պարզը Բարձրյալի և մեր ժողովուրդների առջև մղում են մեզ՝ հոգևոր առաջնորդներիս, ջանքեր գործադրել հանուն խաղաղության, բարու իդեալների երկար սպասված հաղթանակի և առկա խնդիրների արդար հանգուցալուծման: Թող Կովկասի բարերը հողում ամուր և արդար խաղաղություն հաստատվի, իսկ մեր ժողովուրդները ժառանգեն բարօրություն և բարգավաճում»:

Եռակողմ հանդիպումից հետո Ամենայն Ղալոց Կաթողիկոսը մասնակցեց ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հետ համագործակցության խորհրդակցական մարմնի աշխատանքներին, որի նպատակն է առկա խնդիրների շուրջ երկխոսություն սկսել կրոնական համայնքների և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի միջև: Կրոնապետերը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ներկայացուցչին ներկայացրեցին իրենց մրահոգությունները և համագործակցության ոլորտները:

Այնուհետև Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պարրիարք և Ամենայն Ղալոց Կաթողիկոսը հանդիպում ունեցավ Ադրբեջանի Նախագահ Իլհամ Ալիևի հետ: Հանդիպմանը ներկա էին Կովկասի մահմեդականների վարչության նախագահ Շեյխ Ուլ Իսլամ Ալլահշուքուր Փաշա Ջադևն, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միջեկեղեցական հարաբերությունների պարասխանաբար Տ. Եզնիկ արքեպիսկոպոս Պերրոսյանը և րեղեկարվական համակարգի րնօրեն Տ. Վահրամ քահանա Մելիքյանը:

Մեկ ժամ րեւած հանդիպմանը ընթացքում խոսվեց Բարվում գումարված կրոնապետ-

ների համաշխարհային գազաթնաժողովի մասին և կարևորվեց կրոնների և մշակույթների երկխոսությունը՝ ի խնդիր ժողովուրդների համար ավելի խաղաղ, ապահով ու բարօր կյանքի կերպման: Այնուհետև անդրադարձ եղավ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությանն առնչվող հարցերին: Այս առումով կողմերը ողջունեցին հակամարտության խաղաղ կարգավորմանն ուղղված ջանքերը՝ դրանցում կարևոր նկատելով կրոնապետների և հոգևոր սպասավորների դերը: Մեծ նշանակություն Կրկու ժողովուրդների փոխայցելություններին և շփումներին, որոնք ավելի պիտի գործացնեն փոխմտադրության և համագործակցության ոգին:

Նույն օրը Ամենայն հայոց Կաթողիկոսը շքախմբի ուղեկցությամբ այցելեց Բաքվի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ հայկական եկեղեցի, որը ներկայիս գործադրում է իբրև գրապահոց: Նորին Սրբությունը ծանոթացավ 1990 թ. հրդեհից վնասված եկեղեցու վիճակին և հույս հայարենց, որ Ասրծո ողորմությամբ եկեղեցին վերաբնի դռները կբացի հավաքագյալների առջև՝ շարունակելով իր առաքելությունը: Ապա եկեղեցում Կրստնամյակներ անց հնչեց հայոց աղոթքն ու շարականը:

Երեկոյան Ադրբեջանի Նախագահի կողմից կրոնապետներին ի պատիվ Կրկու ժողովուրդների հետ Գարեգին Բ Ամենայն հայոց Կաթողիկոսը վերադարձավ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին: Օդանավակայանում Նորին Սրբությանը ճանապարհում էին Կովկասի մահմեդականների վարչության նախագահ Շեյխ Ուլ Իսլամ Ալլահշուքյուր Փաշա Զադեն, Ադրբեջանի կրոնից նախարարը և Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու ներկայացուցիչը:

Բաքվում գազաթնաժողովի աշխարհաբնական շարունակեցին մասնակցել Ս. Եզնիկ արքեպիսկոպոս Պերոսյանը և Ս. Նովակին Կախկոպոս Մանուկյանը:

ՍԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾԻՆ
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՐԳ